

גד.

פרוטוקול מס. 1403

מישיבת ועדת הכספים

התקיימה ביום ג', ה' בתמוז, תשי"ד - 6.7.54 בשעה 8.30

- נכחיים: היו"ר י. גורי
 ח. אריאב
 י. בדר
 ש. בז'רנו
 א. הרצפלד
 ק. לוז
 ח. למדן
 א.מ. גניחובסקי
 א. סטופ

מוזמנים: ז. שרף, הממונה על הכנסות המדינה.

- מר ברוש - ממעט משרד האוצר
 ב. אבניאל
 ש. בזק - מזכיר הוועדה.

סדר-היום: המסן הדיון בחוק לחיקון פקודת מס הכנסה, תשי"ד - 1954.

היו"ר י. גורי:

אני פותח את הישיבה. קיבלנו מכתב מאת כפר העיווריה אריאל ליד גדרה, בו יש להם טענות בקשר לענין השיכון והם מבקשים מאתנו ראיון. הפניתי את מכתבם לאגף השיכון אשר השיב, כי בדרך-כלל אפטר לקבל את טענתם של אנשי הכפר, אולם אין ביכולתו לאסכים לתנאים שהוצגו עליהם.

(היו"ר קורא את המכתב שנתקבל מאגף השיכון)

איני אושב כי בעיה זו היא מענינה של ועדת הכספים, אולם מאחר שהכפר פנה אלינו, מצאתי לנכון להביא את הדברים לידיעת חברי הוועדה.

ח. למדן:

לי נראה כי יש לפנות בנדון ל"מלבן", אולי פוסד זה ימצא דרך להסתתף על-ידי מכירת

הצריפים המתפנים.

היו"ר י. גורי:

אני יכול להעביר את חליפת המכתבים למלבן ולסטוע מה בפיהם, לפני שאעביר את תשובת משרד העבודה לכפר העיווריה. בזה בנהג לפניכם מסורת הדין.

המשך הדיון בחוק למיקון פקודת מס הכנסה, תשל"ד - 1954.

(המשך הדיון על סעיף 19א. - קבוצים וקבוצות)

ב. אבניאל: לי נדמה שעלינו להסדיר את הענין לא כל-כך מבחינת סציאת פתרון פורמלי כמו מבחינת סידור הענין באופן מהותי. בוודאי שאפשר למצוא סידורים פורמליים צודקים, או כאלה שיראו צודקים באופן החלטי ומוחלט, אולם התכלית, התוצאה תהיה כמו שהיתה עד כה, והאוצר והמדינה לא יקבלו דבר. והשאלה מצריכה לענין את כולנו - ואני מניח שגם את חברי הקבוצים, כי הם אינם יכולים להמשיך להיות היום באותם המושגים בהם חיו בסנה הראשונה והסניה לקיום המדינה - היא שאלת הסוויגן וההסוואה.

אין כסובן להפלות בטום צורה שהיא לרעה את הקבוץ, או לדרוש סטנו יותר מאשר דורשים מאזרחים רגילים אחרים בישראל. יחד עם זאת, אין גם להפלותם לטובה בטוח המסים. יכול להיות שהמדינה חייבת לתת תמיכה לחקלאות בכללה, ולצורת חקלאות זו במיוחד במקום זה או אחר; יתכן שצורת חיי הקבוץ - על כל תקלותיה מבחינת בטחון המדינה - יכולה להיות טובה בטוחי ספר או במקומות מסוימים, ואם כך - תינתן להם התמיכה המתאימה. יש קבוצים חדשים וצעירים שאין להם הכנסה, בוודאי שאין למבוע מהם תשלום מס, אולם לא יתכן שקבוצות וקבוצים מבוססים וותיקים, שהכנסתם היא כזו הנותנת אפשרות לרמת-חיים גבוהה, יסתלקו מחובתם המינימלית למדינה.

ד. נטאלה השאלה: האם לקבוצים מבוססים אלה ישנה הכנסה המאפשרת להם לתת לאבריהם רמת-חיים כמו של פועל עירוני מקצועי טוב בעיר? אני עונה על שאלה זו בחיוב. כי יהיה עגום מאד אם נקבל את הערתו של חבר-הכנסת לוז, אשר ניסה בכל מיני דרכים להוכיח שבאמת לקבוצים המבוססים אין הכנסה. לסמחתי, אני מאמין שהמצב הוא אחר, כי אחרת יהיה באמת רע ומר ובצורך לבחון את הדבר, אם מדינת-ישראל יכולה לשאת עליה מוסד נאה זה. אולם אני אומר שהמצב אינו כך, ואז נדמה לי שכולנו סבורים שגם גוף כל-כך מעולה ומרוסס קבוץ אינו זכאי לעשרות בכספי המדינה, בכספי האוצר, כבתוך שלו.

אניני סאמין כי רמת-החיים של חברי הקבוצים - המבוססים, כמו גבעת-ברנר למשל, היא נמוכה מסל פועל עירוני. ועל מה מוציא פועל בעיר את רווחיו? על חינוך ילדיו, על הלבשה, הנעלה ועל קניית מצרכי מזון. כל הדברים האלה ניתנים לחבר הקבוץ, אולם הם נחשבים להכנסה אפסית כמעט. הוצאות החזקה אלו נחשבות להכנסה של 20 - 25 ל"י לזוג, בו בזמן שיש לחשבן כהכנסה של 200 ל"י לזוג לפחות.

אניני רוצה ברגע זה לפתור את בעיית הקבוץ, ואניני מתכוון לדבר בגד, אני רק מבקש לגשת לבעיה בגישה אחרת, בגישה חדשה. אם אין מקבלים את תפיסתו של חבר-הכנסת בדר שיש לראות קבוץ כחברה, ושעליו לסלם מסים כמו כל חברה, יש לגשת לענין בגישה האחרת. אם צומדים על עריכת חישוב לפי זוגות, יש לחשב סכום הכנסה המתקבל על הדעת עבור החזקת אותם הזוגות, וכל הכנסה נוספת, כל רווח - יצטרף להכנסת הזוגות. ואם בערוך חישוב כזה יתברר שהכנסת הזוג מגיעה ל-300 ל"י ולא ל-30 ל"י. אי-אפשר להמשיך לחשב את הוצאות הקיום והשירותים בצורה מינימלית וגם להוריד באופן אוטומטי סכום גלובלי עבור ביטוח, למרות שאנשים בצאתם את הקבוץ אינם מקבלים דבר. כל אותן הוצאות המיוחדות לתרבות ולצרכים אחרים אינן יכולים להיעשות על-חשבון האוצר.

בשבילי הבעיה היא למצוא את הדרך לפיה ייחשב קבוץ כשווה בין שווים וחבריו יהיו שווים לכלל אזרחי המדינה בזכויות וחובות; איני סבור כי הבעיה היא רק למצוא את ההסדר הפורמלי.

ג. בז'רנוב:

יז"ר הוועדה הטביר אתמול את העקרון הקיים בקבוץ, את העקרון של הכנסה שווה למעשה או הוצאה שווה לכל חבר. איני נכנס עתה לבעיה מה היה אילו חיפשנו בעיר מצבים דומים - ואפשר שיש מקרים דומים - אני מוכן לסס הוויכוח לקבל את העקרון הזה ולא להתקיפו.

אני מצטער על גישתו של חבר-הכנסת לוז, אשר רצה להוכיח כי החוק כמו שהוא אינו מפלה לטובה את חברי הקבוץ. אם אנו בדעה שהקבוץ מסלם מס הכנסה כמו כל אזור אחר במדינה - אזי אין לנו על מה להתווכח. אני יוצא מההנחה כי הדעות מאוחדות לגבי נקודה אחת, שהיום מסלם הקבוץ פחות מאשר אזור אחר, וזאת לפי החוק הקיים. איני אומר שהוא עושה זאת על-ידי עקיפת החוק, וצווי רק להדביש כי היום הוא מסלם פחות על-פי החוק. אני מניח כי בנקודה זו אין חילוקי-דעות, כי איני יכול לתאר לעצמי שיהיה מישהו שירצה להוכיח את ההיפך. לאחר שהמספרים הם כל-כך ברורים ובוולטים.

קבוץ אפיקים מסלם כיום למעשה רק 6,000 ל"י מס הכנסה, כל הקבוץ כולל בית-הארושת. קבוץ כמו אפיקים לו היה מסק פרטי, עם בית-הארושת שלו ועם החלק החקלאי, היה חייב לסלם מס הכנסה - ואיני מבזים - בסכום של 500,000 ל"י לשנה. האם אין מספרים אלה מוכיחים כי הקבוץ מסלם פחות?

ראו נשאלת השאלה: האם אנו בדעה שכן צריך להיות, שאינטרס המדינה דורש זאת, או שאנו סבורים כי המצב צריך להיות אחר ויש לטנותו. זוהי שאלה של גישה פרינציפיונית לענין.

איני מעונין להיכנס עתה לפרטים, הפרטים הם ענין לוויכוח צדדי. לדעתי עלינו להתרכז עתה בשאלה: האם יסלם הקבוץ מס הכנסה כמו המסק כולו, או שיש לתת לו הקלות. אני בדעה שיש להעניק לקבוץ הקלות בחוק מס ההכנסה, ולא בדרכי עקיפין, וההקלות שתינתנה צריכות להיות שוות להקלות שתוענקנה לגבי המסק החקלאי כולו על צורותיו השונות. איני רואה כל הבדל מבחינה אינטרס המדינה בין מסק חקלאי המבוטס על צורת מוטב עובדים או מוטבה, לבין מסק המבוטס על צורך חיי קבוץ. אלו הן צורות משקיות שונות, שערכן לגבי המדינה הוא פחות או יותר שווה. אם יש חברים הסבורים שיש לתת לקבוץ הקלות יותר גדולות מאשר למוטב, אני מוכן לסמוע את דעתם וניטוקיהם, אולם רצוני כי הגישה תהיה נכונה, כנה וגלויה, ואל יתקבל הרושם כי ספני שבכנסת יש מספר רב של חברי קבוץ, או ספני שהמספטיה של האיבוד נוטה לצורת חיים זו הנקראת קבוץ, אנו עושים סידורים שאינם לא יכול לעמוד על טיבם.

הסכום שכל הקבוצים מסלמים יחד הוא עדיין רחוק מאד מהסכום שהיו חייבים בו לו מסקיהם היו מבוטסים על צורה חברתית אחרת. הם היו צריכים לסלם רק מרווחי "תנובה", רק מחלקם בהון של "תנובה" אוברת בקרנות שלה ואינה מחלקת לחברים, סכום שהוא פי כמה גדול מסכום מס הכנסה שכל הקבוצים יחד מסלמים למעשה. זה אינו מצב נורמלי, זה אינו מצב בריא.

יש להבדיל בין הכנסתו של חבר קבוץ לבין הרווח של המסק כולו. איני יודע כיצד נשה כיום חשבון ההכנסה ואם מסרד מס ההכנסה מטפל בבעיה, אולם לי נראה מוזר הדבר שהקבוצים מסלמים ליחידה בסכום עגול. סכום עגול אינו תוצאה של חשבון, ולפי דעתי גם לא בעטה החשבון. במידה שאדם העומד מן הצדי יכול להשוות, הרי אין לי ספק שלפי רמת-החיים של חבר קבוץ מבוטס וותיק, הכנסת חבר קבוץ כזה אינה פחותה מההכנסה הממוצעת של פועל בלתי מקצועי בעיר. פועל בלתי מקצועי בעיר מסלם 200 - 300 ל"י מס הכנסה לשנה, והוא אינו חי ברמת-חיים יותר גבוהה מאשר חבר קבוץ, אולם הוא מסלם פי עשרה מאשר חבר קבוץ. פרט לזה, דומני כי הסכום של 20 - 30 ל"י שמסלם חבר קבוץ כולל גם את רווחי המפעלים, ואל תאמרו לי שאין קבוץ שיש לו רווחים.

אז.

ט. בז' רנו:

לפני שאנו נכנסים לפרטים ולעיבוד החוק, עלינו קודם לקבוע עמדה פריציפיות: האם אנו רוצים כי ציבור זה ישתתף ויטא בעול של מס ההכנסה; האם אנו רוצים שהוא ישתתף במידה מסויימת פחות מאשר ציבור אחר, ובאיזו מידה? רק לאחר קביעת עמדה לגבי שאלה זו נוכל לדון על פרטי החוק.

ח. למדון:

בדרך כלל לא היה עוול גדול במך לו היינו מעניקים לקבוצים פריבילגיות ברורות ומוגדרות בחוק. איני מציעה זאת עתה, אולם רצוני להדגיש כמה מוטנטיים מהמתחזה בקבוץ המציינים את ההבדלים שבין הקבוץ לבין צורות חיים אחרות, וזאת מתוך ידיעת סקרוב את ההווי החברתי בקבוץ במסך חמס הסנים האחרונות.

נחשוב לרגע קט את הקבוץ כיחידה מוניציפלית. בכל יחידה מוניציפלית מחולק הישוב לשכבות סוציאליות שונות, יש מס אנשים המסלמים הרבה מס; יש כאלה המסלמים פחות, ויש אחרים שאינם מסלמים כלל. יש גם כאלה המקבלים תמיכה מהמדינה כדי לקיים עצמם. אילו היינו עושים אותה חלוקה לגבי הקבוץ היה מתברר, כי בסופו של חשבון הממוצע לא היה עולה על הסכום הממוצע שהם מסלמים כיום.

יש קבוצים החולכים להתיישב במקומות מרוחקים, וזה חיוני למדינה. להם יש הוצאות כפולות ומכופלות להובלה, תחבורה, התקנת קווי טלפון או התקנת קווי מים. אי-אפשר להתעלם מעובדות אלו, יש לקחת בחשבון.

הקבוצים הוותיקים מנעו במסך שנים לחם מפיהם ורק בגלל זה התבססו, ומסך ע תובעים רק מהם? בעלי התעסיה קיבלו ציוד לפי שער של 370 פדוטה הדולר, אשר באמצעותו עשו רווחים - האם הללו שילמו את ההפרט?

אני הייתי מוכנה כי נתחיל לשלם מס הכנסה לפי דמת-החיים - כמו שאמרו כאן - אבל האם תסכימו ותהיו מוכנים לבדיקת דמת-החיים של כל העצמאיים? אם תובעים לשלם מס לפי דמת-החיים, יש לתבוע זאת מכולם ללא הבדל.

י. ברר:

רצוני קודם-כל להסיד מסדר-היום שלי כמה בעיות שהוכנסו לדיון אולי בלא כוונה. ראשית כל, איני רוצה לדבר על זכויות הקבוצים, כי זה ענין להערכה, הערכה פוליטית או חברתית. איני רוצה לדבר על ערך הקבוצים למסך המדינה. אני אמנם חושב שהמוטבים הצליחו יותר מהקבוצים בשטח החקלאות למשל, אבל גם זה אינו ענין לכאן, למרות שיכולתי לומר משהו על צורת מסך זו שהמדינה והקרנות השקיעו בה מאות מיליונים לירות ודולרים, ואשר בסופו של דבר אינה נותנת כל הכנסה במובן של מס הכנסה. איני רוצה גם להתעכב על כך כי העובדה שריבוצים אינם מסלמים מס הכנסה היא מקור של דמוקרטיזציה לכל יתר מל המסים, ויש להתחשב גם בנקודה זו. כן נעשה כאן בסיון להדגיש את בעיית הקבוצים הצעירים ולהפכם לדוגמה. גם דבר זה אינו סייך לענין, כי כאשר אין הכנסה - אין מסלמים מס הכנסה. ידוע גם כי כל אחד ואחד מאתנו מוכן להעניק פריבילגיות ברורות ביותר, פריבילגיות גלויות נוספת לאותם המסקים הצעירים שהתיישבו במקומות מרוחקים. כל הדברים הללו אינם שייכים לכאן, והבעיה שאנו דנים בה היא הרבה יותר פשוטה ומוגבלת, והיא בעיית מס ההכנסה.

בסעיף זה שאנו דנים בו נזכרת שבע פעמים המלה "כאילו", וכל "כאילו" היא בבחינת פיקציה מטפטית. החוק ומעיקף זה בנויים לכן על שבע פיקציות, ושבע פיקציות אלו מהוות את חוט הסדרה של הסעיף. והביצד אפשר לבנות מס צודק על שבע פיקציות?

אד.

אני עובר לבעיית ההפליה. כיצד ישלם קאופרטיב המייצר דיקטים בעיר, דוגמת בית-החרושת באפיקים, מט הכנסה? ראשית כל הוא ישלם מט הכנסה עבור חבריו בהתאם לגובה שכרם, ומתדדח הנותר, מהרווח שלא חולק בין החברים, ישלמו מט של 50%. בית-החרושת באפיקים פטור מהתשלום של 50%, כיוון שהוא באופן תיאורטי שולק את הרווחים בין החברים. האם אין בכך מטום הפליה? דין קאופרטיב לגבי מט הכנסה הוא כדין חברה, וגם דין הקבוץ - לולא מעיף זה - היה כדין חברה.

כאשר חברה משלמת דיבידנדה לחבריה, היא משלמת עליה 50% מט, והחבר מקבל הדיבידנדה משלם טוב מט על מחציתה. יוצא איפוא כי גובה המט על דיבידנדה מגיע ל- 75%. הקבוץ פטור לגמרי ממט זה והדבר יוצר הפליה.

לפי התקנות הרי ההוצאות המוניציפליות של הקבוץ פטורות ממט. לכאורה נראה הדבר כצודק, כיוון שגם עיריה או מועצה מקומית אינן משלמות מט הכנסה. אולם בכל-זאת יש הבדל: לעיריה אין כסף שלה, היא מקבלת את הכנסותיה מהתושבים המשלמים מט הכנסה מבלי לקבל כל ניכוי עבור מטיפים לעיריה, מה שאין כן בקבוץ.

ביטוח - חבר העוזב קבוץ של זרם מסוים ועובר לזרם האחר אינו מקבל דבר, האם לזה ייקרא ביטוח? בביטוח חיים, כאשר המבוטח מת - עובר שכום הביטוח ליורשיו. האם כך הוא הנוהג בקבוץ? בביטוח חיים עוברות הפרמיות לקרנות ציבוריות, ואילו בקבוץ הן נשארות ברשותו, ובכל-זאת הוכנס כאן מעיף, לפיו יש להוריד מהכנסתו של חבר את המכסימום הסותר על-חשבון ביטוח.

לקבוץ יש פריבילגיה שהוא רשאי להוציא כל כמה שימצא לנכון עבור צרכי ציבור, החזקת נוער וכדומה, והוא יכול לזכות הוצאות אלו בלי כל הגבלה מההכנסה. לא כך הוא הדין לגבי אדם פרטי, ובכך יש טוב מטום הפליה. יש לפתור את הבעיה, מי הוא המחליט על המטרות שיש להקדיש להן את ההכנסה ללא תשלום מט - המדינה או הקבוץ.

בעיה אחרת היא אופן חישוב פרנסתו של חבר הקבוץ. ברור הוא כי הקבוץ בדרך-כלל אינו מטפח בסף לחבריו ונותן להם תמורה באספקת מזון, לבוש ושירותים. אדם בעיר, המטלם שכר לימוד עבור בנו, אינו מנכה שכום זה מהכנסתו לצורך חישוב המט. בקבוץ, לעומת זאת, מורידים את אותו השירות בסכום נומינלי ובה מקטינים את ההכנסה. כאן קיימת הורדה מתמדת של ההכנסה על-ידי חישוב מיוחד של השירותים. אדם שאשתו עובד במשק הבית משלם מט הכנסה מלא, לפי פרוגרסיה מסוימת, ואילו בקבוץ כל אשה נחשבת לאשה עובדת.

רצוני להציג לחבר-הכנסה לוז שאלה אחרת: מדוע תשלום המדינה עבור חבר-כנסת שהוא חבר קבוץ יותר מאשר עבור כל חבר-כנסת אחר? לכל חבר-כנסת משלם האוצר שכר מסויים בניכוי מט הכנסה, אשר נשאר בקופת האוצר, ואילו לחבר-כנסת שהוא חבר קבוץ משלמים מסכורת מלאה.

א.ס. בני-חובות: עלי לציין כי עצם העובדה שהקבוצים אינם משלמים מט היא לרועץ למטרד מט ההכנסה, ויש לעשות הכל כדי לשנות את פני הדברים.

הענין שעודר כאן חבר-הכנסה בז'רנו לגבי מסקי אפיקים הוא חסור ביותר ואין לעבור עליו בסתיקה. אם המצב הוא באמת כמו שתאר אותו חבר-הכנסה בז'רנו, הרי אין ערך ואין יסוד לכל פעולות מטרד מט ההכנסה. אני מבקש לכן את נציבות מט ההכנסה לתת לנו תשובה ברורה ומפורטת לגבי מקרה זה ומקרים דומים.

הינ'ר י. גורי: מחלקת מט ההכנסה גובה מקבוץ אפיקים את המגיע בהתאם לחוק; הוויכוח הוא על החוק.

א.ד.

א.מ.ג. גניחובסקי:

הסתומסתל לשמוע שהפער הוא בין
6,000 ל"ל - 500,000 ל"ל, ואם הוא נגדם

בעטיו של החוק, הרי שאינני שלם עם חוק זה. נציגות מט ההכנסה היתה
חייבת לעודד את בעיית ההפליה הקיימת בחוק.

האם ימשיך הקבוץ לראות עצמו כמדינה
כפני עצמה? אני סבור כי לא יתכן שהקבוץ יהיה סבוד
ולא ישתתף וישם בעול החובות הסוטלות על כל אזרחי המדינה. חבר-
הכנסת לוז טען כאן שהקבוצים אינם מקבלים שכר עבור הסדריכים, אבל
מה אטסה המדינה בכך? עליכם לתבוע שכר זה מהטוכנות, מדוע תיעשה
הפעולה על-חשבון המדינה? הקבוץ רשאי לעשות פעולות ציבוריות
וחינוכיות רבות כראות עיניו אבל לא על-חשבון המדינה.

ההתייטבות הצעירה פטורה ממס בסך
חמס שנים, ואני מוכן להסכים להקלות יותר מדחיקת-לכת לגבי ההתייטבות
החדשה, אבל על ההתייטבות הוותיקה לשאת בעול.

הינר י. גורני:

זה אינו ויכוח ראסון, ואולי גם לא מחרון,
בשאלה זו, וזה ויכוח קשה מאוד. לי ברור,
סתוך כך שאני מקשיב לוויכוח לא בפעם הראשונה, כי יש חלק מחברי
הוועדה שבאמת מסוכנע כי כאן יש פריבילגיות לטובת הקבוץ, ואם יש
פריבילגיות לחלק אחד, הרי בעקיפין יש קיפוח לגבי החלק האחר. אם הם
מסוכנעים שהדבר הוא כך - חובתם להילחם נגד זה.

יש חלק שני, ואני אחד מהם, הסבור שאין
כאן פריבילגיות. ברגע שאסתכנע כי יש פריבילגיות, עם כל התוצאות
הכרוכות בכך, שיש קיפוח בעקיפין לחלק השני של האזרחים - אסתלק
מהעקרון הזה, וזאת משום שאני יודע כי זהו דבר מסוכן. מדינה אינה
יכולה לכלכל באמצעות חוקיה, גיוודעין, מדיניות פיסקלית הנותנת
פריבילגיות לחלק אחד של האזרחים ומקפחת חלק שני. יתכן כי בסופו של
דבר העניינים יתבהרו ונוכל להסיק מסקנות.

אני זוקף חלק מסויים של חילוקי-הדעות
על-חשבון אי-ידיעה מדוקדקת של העניינים, של הסטרואקטורה החברתית של
הקבוץ. סותר לי לומר, שיטוב חברי הסתדרות הנושאים טענות אחרות,
והחיים בדרך 30 - 20 שנה, שהסטרואקטורה החברתית של הקבוץ אינה נהירה
להם די צרכה. אבל אני אומר בפירוש, כי ברגע שאסתכנע כי קיימות
פריבילגיות, אצטרך לחפש דרך כיצד לסלקן, וכיצד לסלק את הקיפוח הבא
בעקבות הפריבילגיות, אבל כל זאת סתוך שטירה על היסוד החברתי של
הקבוץ.

אי-אפשר - אפשר אולי לעשות כן באופן
תיאורטי - לחלק את הקבוץ, להנהיג דירוג מקצועי בנתי-ההורשת, בענפי
החקלאות, כי ודאי יש כאלה שלא זו בלבד שהם פועלים פשוטים, אלא
אף חלשים, ויש גם כאלה הסטרואקטיים בעבודתם. אפשר לדרוש כי תתנהל הנהלת
ספרים של משכורתם של כל אחד ואחד מחברי הקבוץ, ונציב מט הכנסה
יעשה שוטא גם לפי דירוג משפחתי. לי לא ברור מה תהיה התוצאה, אבל
ברגע שאעשה כך - אהרוס את הקבוץ. (א.מ.ג. גניחובסקי: סי הציע זאת?) אני
אומר זאת באופן היפוטטי, כדי לחפש דרך. ואם לא זו הדרך - אני מוכרח
ללכת באותה דרך בה הלכנו עד כה. יש בעלי מקצוע בקבוץ, אבל הם אינם
מקבלים יותר מאשר אחרים, דת-חיהם אינה שונה משל אחרים, והם מקבלים
את אותם השירותים כמו אחרים. אבל גם אם הולכים לפי שיטה זו, לפי
סבבה זה, יש לדאוג לכך שלא תינתנה פריבילגיות ולא יקופחו אחרים.

יש כמה דברים שמכריזים עליהם כסיסמה,
ואחד מהם הוא ענין הביטוח. חבר-הכנסת בדר שאל: איזה ביטוח הוא זה?
חבר-הכנסת בדר, לו למדת ענין זה עד תוסו היית אומר שזהו הביטוח
האידיאלי ביותר שבכלל יש לאיזה שהוא אזור במדינה. (ג. בדר: בטחון
אבל לא ביטוח) בטחון הוא בדרגה יותר גבוה מאשר ביטוח; בטחון הוא
הטיה של ביטוח. אתה טוען שאדם יוצא בגפו - הוא אפנים גם לא מביא דבר

א.ד.

עמו - אבל זהו יסוד ההוצה, וטול מהחוצה יסוד זה - ונתה מערער את
מבנה הקבוץ. חבר-הכנסת בדר טוען: הוכיחו כי ביטחתם. אפשר להוכיח,
וגזו יתברר יותר מזה. אפשר להקים חברת ביטוח של כל קבוץ; אפשר
להקים חברת ביטוח כללית של כל זרם קבוצי או של כל הזרמים יחד,
אבל מה תהיה התוצאה? הוצאה אדמיניסטרטיבית נוספת, תוספת אנשים
העוסקים בתיווך, בעבודת ניירות, ולא יותר.

אני יכול לטער לי כי אפשר לאסוף אלף אזרחים
במדינה החיים באותה דעת חיים מבחינת הסזון, הדיור, הלבוש, חיי
התרבות (לא אומר מבחינת חינוך הילדים, כי בזה הקבוץ מצטיין במיוחד)
ואותם אלף אזרחים יתכן מעד שהשכר שלהן מצטרף לאותו שכר של הקבוץ,
והם אינם מסלמים למדינה יותר מאשר הקבוץ.

ע. בז'רנו: אין דבר כזה, אפילו במעברה מסלמים
יותר מאשר בקבוץ.

ב. ג. י. גורני: נברוק זאת.

אז אולי תמצאו מספר קטן של קבוצים, רבים
לא תמצאו, שדמת-החיים בהם עולה על דמת-החיים של אותם אלף האזרחים.
רק לפני שלושה שבועות קראתי סקר על תנאי הסיכון בקבוץ, וטם מדובר
על אלפי אנשים ותיקים הדרויים בתנאים, אשר לפי הסוגים המקובלים
אצלנו, אפשר לקרא להם בלתי אנושיים.

הייתי יכול לדבר כאן על ערכן של
התנועה הקבוצית והתנועה המוסבית מבחינת ההתיישובות למדינה, שהיא
מדינה קולוניזטורית שאינה עומדת על תילה; איני רוצה לעסוק בכך,
מסום שיאמרו לי שזה לא שייך לענין, או יטענו כי אפשר לתת סובסידיה,
ויכול להיות ויכוח מה עדיף: סובסידיה בעקיפין או במישרין. השאלה
העומדת לפנינו עתה היא: המדינה מסטירה או לא; המדינה מקפחת או

לא; המדינה נותנת פריבילגיות או לא? זהו מעגל הוויכוח, וכל
שאר הדברים אינם שייכים לענין.

חבר-הכנסת בז'רנו עורך כאן את שאלת
עודף הרווח לאחר חלוקתו. זו בעיה הטעונה בחינה, ואיני מוכן ברגע
זה להשיב עליה.

אין ברצוני להגדיר עתה בדיבור, כי איני
רוצה להיכנס עתה לפרטים. כוונתי היתה לעמוד על עיקרו של הענין,
וועדת הכספים צריכה לקבוע מהי נקודת המוצא שלה: האם היא רוצה
לקיים את הסטרוקטורה של הקבוץ; האם המדינה, שאנו מייצגים אותה,
צריכה לבנות את מס ההכנסה בהתחשב עם מבנה סיוח זה או עם לאו.
אני אומר כי לא יתכן שהמדינה תתעלם מהעליבדה שבתוכה חיים רבבות
אנשים שקבעו לעצמם שיטת חיים זו הקיימת כבר עשרות בשנים, ותעקור
אותה מהמסכת.

ע. בז'רנו: מי מציע זאת?

ב. ג. י. גורני: אם אינם מציע זאת, מבקש להציע נוסח
אחר לסעיף 19א.

ע. בז'רנו: קודם כל אני בעד בדיקה ספורטת וחשבון
מדויק של הוצאות החזקה של הקבוץ, דבר
שלא נעשה עד.

הצעתי היא: ההכנסה (מה שהקבוץ מוציא
לקיומם והחזקתם של החברים) תחלק בין מספר החברים העובדים
בעבודה פרודוקטיבית בקבוץ, ועליה יחולו כללי הניכויים והזיכויים
הקיימים לגבי אזרחים אחרים.

אד.

ט. בז'רנו:

חברה או אגודה שיתופית המקבלת רווחים מהכנסות יסירות או מהכנסות של מפעלים שבה עשתה הטקעות, כמו: תנובה, חברות התחבורה, המטביר המרכזי וכדומה, תשלם על הכנסה זו, שלא התחלקה בין החברים בתור הוצאות החזקה, 50%.

אני מציע כי הדבר יחול רק לגבי הקבוצים הטבוטטים, ואני מבקש ללכונל: כיצד להגדיר באופן חוקי את המושג "קבוץ טבוטט".

אני מציע כי בגלוי ובמכוון נטיל על הקבוצים פחות ובעניק להם פריביליות. נתנו לסכירים הקלה של 10%, נתן לקבוצים יותר מזה.

אם גיטה זו אינה מתקבלת, אני מציע כי בחוק ייאמר: הקבוצים פטורים מכל מס הכנסה.

י. גובה:

אם נכון הדבר כי חבר קבוץ טבוטט על-ידי הקבוץ, אזי לדעתי יש להוסיף להכנסתו של כל חבר את שווי הפרמיה של אותו ביטוח. אם נעשה חישוב כזה יתברר, שהכנסת חבר קבוץ, גם אחרי הזיכוי עבור הביטוח, תהיה יותר גדולה, כי הרי ברור שהזיכוי אינו מכסה אלא חלק קטן של הוצאות הביטוח.

ק. לנז:

חברי הוועדה טרם חדרו לנקודה: היכן בעוצה הפריבילגיה. אני אומר כי יש פריבילגיה, אבל לא לקבוץ כי אם לחקלאות. נכון שהקבוצים מטלמים מס נמוך מאוד ונכון שצריך לבנות חוק שמעלה את גובה המס, אבל לא לגבי הקבוצים, כי הפריבילגיה אינה בנקודה זו, והצעת חוק זה באמת מתקנת מסה דברים.

לדוגמה: קבוץ שההכנסה הממוצעת ליחיד בו היא 2,120 ל"י פטור מתשלום מס הכנסה. ומדוע? 300 ל"י בחשבות - לפי החוק הקיים - כהכנסה שהוטבה הודות למאמץ נוסף, שלא בסמוכה שעות העבודה הרגילות, והדבר נקרא "פריזון עבודה". עבור 300 ל"י אלו יש תשלום רק 15%. ההצעה המתוקנת מבטלת זכות זו, ואני חושך בזה. על סכום זה יש זיכוי איטי של 620 ל"י, ובטארות איפוא 1,500 ל"י.

החשבון הרא כדלקמן :

עבור 300 הל"י הראשונות מטלמים	45 ל"י
300 הל"י הבאות	67
300 הל"י הבאות	90
300 הל"י הבאות	112

סכום המס ברוטו מגיע איפוא ל- 360 ל"י

זיכוי עבור אשה	30 ל"י
זיכוי נוסף עבור אשה עובדת	100 ל"י
זכוי עבור 2 ילדים	70 ל"י
זיכוי נוסף עבור 2 ילדים כאשר הזוג עובד	50 ל"י
זיכוי עבור ביטוח	60 ל"י
זיכוי סוציאלי	40 ל"י
	350 ל"י

קבוץ אינו מופלה בטארותה מסויג, ועל אותה הכנסה משלם כמו הקבוץ. יש גם לקחת בחשבון כי כאשר אומרים שמוטב משלם 150 ל"י מס הכנסה, אי-אפשר להשוות זאת עם הסכום שמטלמת יחידה בקבוץ, כי היא כוללת רק שני אנשים, ובמוטב יש לחלק זאת לשניים או לשלושה.

אד.

ג. אבניאל:

כיצד מחשבים את הוצאות החזקה,
האם השירותים נכללים בחשבון זה?

ק. לונ:

במאזן יש חשבון מדויק של ההוצאות,
הנחשבות לפי מחיר "תנובה" פחות

15%. השירותים אינם נכללים בחשבון זה, בדיוק כמו במושב. אשה, אף
על פי שאלק מהזמן היא עובדת בשירות, בחשבת כאשה עובדת, והדבר
מוצדק, כי ההכנסה במסך הקבוצי מושגת על-ידי עבודת האישה, האשה -
בחלקה שלא בסמוכה לעות העבודה הרגילות - וגם על-ידי עבודת הילדים.

ביטוח - הצעת חוק זו מבטלת למעשה

את ענין הביטוח, כאשר היא כוללת את הביטוח בכלל הזיכויים הטריטוריאליים
ומגבילתם ב- 10%. ענין הביטוח יורד איפוא מהפרק ואין להתווכח עליו,
אולם עלי לציין כי באופן עקרוני איש אינו מערער על הביטוח הקיים במושב.
במושבי העובדים מאורגנת חברה לביטוח הדדי וחבר המושב זוכה בהנחות.
אין כל קשי לעשות פעולה פורמלית זו בקבוץ.

אני תומך בהצעה המתוקנת המבטלת

את הזיכוי המוגדל עבור ילדים, את ענין "פירון העבודה", והמבטלת למעשה
את ענין הביטוח. אני סבור כי הצעות אלו מוצדקות ויש לקבלן.

ד. בנ' רבנ:

מה ביחס לסאלה בדבר עודף ההכנסה
על ההוצאה?

ק. לונ:

אין-אפשר ליצור מצב לפיו יהיה המסך
הקבוצי מופלה לרעה לגבי מסך

אינדיווידואלי. בקבוץ קובעים מראש את ההוצאות המותרות לחברים, והדבר
נקבע כך שיישמד עודף עבור הסקעות. אין לך דבר פסוט וקל לחלק את
הרווח בין החברים.

לחברי-הכנסה פורדר עלי להשיב

כי אני לא הבאתי את הדברים בתור תביעה, הסברתי עובדות מסויימות,
הסברתי מדוע ההכנסה הממוצעת בקבוץ היא פחותה מההכנסה במסך מושבי.
אלם טוענים שיש לקבל מהסוכנות את התשלום עבור המדריכים, בודדים
סמוכ לו היה כך, אבל עובדה היא שאיננו מקבלים. ומכאן גם באים
למסקנה: לא תקבלו נוער. לא יהיה כדבר הזה, ואנו נמסין לקבל נוער,
אבל זה אינו שומר כי במאזן שלנו לא יופיע המצב הנכון, כי הנוער
עולה לנו.

חברי-הכנסה בז'רנו הציע לעשות

חלוקה דק בין אלה העובדים בפועל. זה הפעם הראשונה שאני שומע מפי
אדם כחברי-הכנסה בז'רנו, שהעבודה היא הקריטריון היחיד להכנסה. אוטובני
כי בעולם שלנו יש אנשים רבים שאם שבעצם אינם עובדים ויש להם הכנסה.
האם זכותו של חבר המסך, שהוא שותף במסך, לגבי המסך וההכנסה, פוקעת
אם הזדקן ואין בכוחו לעבוד?

ד. בנ' רבנ:

אני מסכים לך במידה שאתה מדבר על
הכנסה טרכוט; איני מסכים אם

המדובר הוא על הכנסה מעבודה.

ק. לונ:

כאן אתה פוגע ביסוד של צורת
חיים זו שהוא: כל אחד עובד לפי

יכולתו ומקבל לפי צרכיו. ההכנסה אינה קשורה בעבודה; הזכות ליהנות
מההכנסה אינה קשורה בעבודה. חבר העובד הרבה יש לו אותה הכנסה כמו
לאדם שעובד מעט. זוהי צורת החיים של הקבוץ, וזאת יש לקבוע כעובדה.

איני מתנגד לכל תיקונים בחוק

שיעלו את גובה שיעורי המס, מבלי שהקבוץ יהיה מופלה לעומת צורות
מסכיות אחרות.

א.ד.

א. הרבצ'לוב:

בטנעתי לדבר בטאלה זו בכנסת וגם בוועדת הכספים, כיוון שגישת הסתרוכחים הייתה רעה. לא זוהי הדרך להתרוכח על הקבוצים ועל התנועה הקבוצית.

חבר-הכנסת בז'רנו הניע לחלק את ההכנסה בין העובדים הפרודוקטיביים, ובכך הוא סתר את עצמו. אם אין כוונה לפגוע בבת-עינה של הסטרוקטורה החברתית של הקבוץ יש להיות עקבי ולא להביא הצעות כאלו, כי בקבוץ זכויותיהם של העוסקים בעבודה פרודוקטיבית ושל אלה העוסקים בשירות הן שוות.

קבוץ הוא אינו קואופרטיב, וגם את הוצאות ההחזקה אין לראות בבחינת מסכורת קבועה, כיוון שהן אינן שוות כל שנה. כאשר מתברר כי הכספים אינם מספיקים, מהדקים את החגורה ומוציאים פחות להחזקה. חבר קבוץ אינו מקבל מסכורת חדשית, הוא מקבל הוצאות, וההוצאות הן בהתאם לגובה ההכנסה.

מה עושים ברווח? החבר באופן יסיר אינו נהנה ממנו, כי הקבוץ חי על הרחבה, וההוצאות עבור השקעות הן בלי גבול. מהעודפים קונים סרקטורים, נוסעים מטע, וכל זה לא למען הגדלת ההכנסה, אלא לסם הגדלת אפשרויות הקליטה. אין גם אף אחד המסתתף בהפסדיו של הקבוץ על אותם נזקים שנגרמים בדרך הטבע.

יש להביא בחשבון גם את העובדה, שחבר חדש, שאינו מסקיע דבר בקבוץ, מקבל ציוד מינימלי, ובנדון זה הוא שווה בזכויותיו לחבר הוותיק.

יש בארץ 567 ישובים חקלאיים, ורק 76 מהם מבוטחים. הליצד אפשר לעשות הכללות כאלה? האם בגלל אותם המעטים יש להעניש את הרבים? כלפי חוץ מופיעים כל המסקים כאפיקים, אבל מסקים כאפיקים יש לנו רק מועטים.

שיכון - עד היום אפילו במסקים ותיקים הקיימים 30 - 25 שנה, אין שירותים בכל הבתים, ויש חברים ותיקים שטרם זכו לגור בחדר עם שירותים. האם זוהי רמת החיים של פועל בעיר?

אני רוצה שלא ברוח כזו ולא בגישה זו ניגש לבעיה. אם לא תבוא תוספת הערכה מצד כולנו, אושבני כי לא נהיה צורקים בעינינו.

היג'ר גורי:

אם מקבלים את הנוסח של חבר לוז, עובר הוויכוח לפסים אחרים, לא על הפליית קבוצים לטובה, אלא על הפליית לטובה החקלאות, אשר חלק מהן מתבטל אם יתקבלו התיקונים בהצעת החוק. אשר לקבוצים - יש ויכוח אם לקבל את הסטרוקטורה החברתית ולהתאימה לחוק ואם לאו.

ב. בז'רנו:

אין ויכוח כזה. אני מוכן לוותר בהצעתו על כל הנקודות העלולות לפגוע במבנה הקבוץ.

ראוני להבהיר לעצמי נקודה שהזכיר חבר-הכנסת לוז, בנוגע להבדלים שבין יחידת מסק בקבוץ לבין יחידה במושב. כיצד הטוב בנהלל, למשל?

מר ברנס:

במושב, בן מבוגר או בן נטוי נחשב כשותף במסק.

ג. לוז:

בנהלל יש לפי הסטטיסטיקה 76 מסקים.

ד. בז'רנו:

כיצד הדבר מופיע בחישוב של מס ההכנסה, בתור איש אחד או שנים?

אד.

מר ברנש:

שני אנשים על יחידת מטק.

ע. בז'רנו:

רצוני לדעת אם אותם 279 ל"י ששולמו
בנהלל הן עבור כל אחד לחוד, או חיבור

של שנים.

מר ברנש:

זה כנראה חיבור של שנים.

ע. בז'רנו:

אני מבקש לבדוק זאת. אולי אין הפליות
בחוק, אבל החוצאות האוביקטיביות הן
סטטיג'י העובדים מטלסים לא יותר, כי אם פי כמה יותר מהקבוץ.

סעיף 19.

סעיף 19.

ע. בז'רנו:

אני מציע למחוק את הסעיף.

מר ברנש:

אבודה חקלאית אינה צוברת הון, ואם נשאר
לה סכום, הרי במקום לסלם עליו 50%, היא
רשאית לחסבו כמילו הוא מחולק בין החבריה ומצטרף להכנסתו של כל חבר.

הנר"ר י. גורני:

סיימנו את הקריאה הראשונה של החוק
ואנו עוברים להצבעות.

- אין הערות.

חלק א'

סעיף 4.

ע. בז'רנו:

אני מציע לסנות באופן דריקלי את סעיף
הסודיות הרשמית. נדמה לי שגם לסר האוצר

אין התנגדות לכך.

הנר"ר י. גורני:

בסעיף 3 פרצנו פירצה בחוקת הסודיות,
השאלה היא חבר-הכנסת בז'רנו מתכוון

למשהו נוסף.

ע. בז'רנו:

נתנו לסר האוצר רשות לפרסם רשימות
לפי סוגים וענפים. אני מקווה שהוא
ישתמש בזה, אבל אם לאו - איני יודע אם לא כדאי לחייבו לעשות כן.
אולם גם סעיף 4, או יותר נכון הפירוט שסר האוצר נתן לסעיף הסודיות,
אינו לדעתי לטובת הענין.

שמענו בעת הוויכוח בוועדת הכספים, כי
סר האוצר אמר על נציב מס ההכנסה להשיב תשובה על השאלה: מהו סכום
מס ההכנסה מטלסים הקבוצים. הוא אמר למסור אינפורמציה כזו לוועדת
הכספים של הכנסת, וזו אינה יכולה להיות כוונת המחוקק. אם החוק
באמת סתיר לסר האוצר לאטור על נציב מס ההכנסה להשיב על שאלה כזו -
הייתי מציע לסנותו.

י. גורני:

חושבני כי אין לנו רשות לדרוש פרטים
על הכנסתו של אדם פרטי. חשוב מאד שנדע
כמה מטלסים הל הקבוצים יחד, אבל מסירת אינפורמציה על כל קבוץ וקבוץ
פוגעת בעקרון חשוב מאד, בעקרון של הסודיות. מדוע יהיה מצבו של
בית-מסחר סטטיים, אשר מטמנה מדי פעם בפעם, ברשות הרבים? אני סבור
כי לא כדאי ללכת יותר רחוק מאשר החוק סתיר. גם לפרסום נתונים כלליים
התנגדתי בשעתו, והיתה לי הסתייגות בבדון.

ע. בז'רנו:

האם אתה מתייחס גם לחברות?

י. גנר: כן. יש חברות ציבוריות שחובתן לפרסם את הדו"ח ברבים, ובנוגע לחברות אלו למעוף זה אין ערך, כי המאזן והחשבון של רווח והפסד נותנים תמונה הרבה יותר ברורה על מצבן מאשר איזה שהם מספרים של מס הכנסה.

מה שדרוש, והדבר גם דרוש לוועדת הכספים, זו סטטיסטיקה אנונימית של ענפים, של סוגים, לפעמים גם של מקומות.

יש בעיה דומה, בעיית הפקדונות בבנקים. חסבונות האנשים בבנקים הם סודיים אפילו לגבי מס ההכנסה. קיימת נטייה לתת לשלטונות מס ההכנסה רשות לבדוק חסבונות אלה. בשום מדינה לא נעשה דבר זה, כי קיימת סכנה שהפרט יעדיף לשמור את הכספים בניחונו ולא בבנק, והתוצאות של כריחה כזו מבחינת המסק הלאומי הן רעות.

בנו"ר י. גנר: לאחר שוועדת הכספים קיבלה את סעיף 4(3) היא בעצם ערעה את העקרון המקודש של הטודיות מיסודו. חושבני כי לאחר שאמרנו סדר האוצר רשאי לפרסם את הרשימות לפי סוגים וענפים, מותר גם - אם זה אפשרי ורצוי - לפרסם מספרים על כל המסלמים, ולא רק בסביל ועדת הכספים.

חלק ג' - הטלת המס

סעיף 5

מר ברנש: אנו מבקשים ראשית כל לבטל את הצורך בקבלת אישור ועדת הכספים. לשחרור דמי ייצוג מסס הכנסה. ההצעה הטניה היא לבטל את התנאי המקביל, אולם על-ידי כך אין מבטלים את האפשרות להתיר את הניכוי הזה. יש סעיף כללי, סעיף 11 האוסר, כי מותר לבנות כל הוצאות שהוצאו בתהליך ייצור הכנסה. לפי סעיף כללי זה מותר גם לנכות ולתת ניכוי עבור הוצאות נסיעה או קצובת נסיעה. אנו מבטלים את התנאי המקביל, כדי שלא יאמרו לנו שהקצובה אינה בחינת הכנסה ואין צורך להצהיר עליה; אנו רוצים לחייבו להצהיר על קצובה על-ידי כך שאנו אוטורים כי זו קודם-כל הכנסה.

בנו"ר י. גנר: אנו נמטיף בדיון בישיבה הבאה.